

Quan la terra i l'aigua es troben

Les zones humides tenen protecció legal a Catalunya però algunes amenaces persisteixen

UN PAISATGE DE CASA NOSTRA
Una zona humida a l'Estartit, a la Costa Brava. És un dels 3.000 espais d'aquestes característiques que hi ha a Catalunya. ELENA ALIAGA / GETTY IMAGES

ALBERT PUNSOLA

La preocupació universal per les zones humides ha anat creixent amb la constatació dels grans beneficis que proporcionen a la biosfera i, en conseqüència, a la humanitat. Aquestes zones frenen les inundacions, tot regulant l'excés d'aigua que reben els rius a causa de les pluges torrencials. Garanteixen que s'omplin els aqüífers –una font d'aigua potable essencial– i, a la vora del mar, protegeixen contra les tempestes, contribuint a l'estabilització de la línia de costa.

També tenen la capacitat de ser un filtre natural per a aigües contaminades i un embornal de diòxid de carboni. I no menys important: són una enorme reserva de biodiversitat. Un exemple de primera magnitud és el delta de l'Ebre, que en 320 quilòmetres quadrats reuneix més de 500 espècies vegetals i una abundant fauna, en què destaquen 300 espècies d'ocells. El delta de l'Ebre és un lloc de parada obligat per a les aus migratòries.

La riquesa i la importància d'aquests ecosistemes té l'anvers en una consideració històrica negativa. “En totes les cultures, la muntanya ha estat el lloc dels déus, i els aiguamolls, el dels dimonis”, explica José García Moreno, vicepresident de Depana. “Les zones humides s'han vist tradicionalment com àrees que calia destruir i el més habitual ha estat dessecar-les o mal-

Celebració
Dijous vinent, 2 de febrer, se celebra el Dia Mundial de les Zones Humides

Informe
La degradació ambiental és més gran en aquests ecosistemes, segons l'ONU

metre-les”, afegeix. El director de Medi Natural i Biodiversitat de la Generalitat, Josep Escorihuela, coincideix a assenyalar que venim d'un passat difícil, si bé creu que el panorama ha canviat actualment: “És veritat que fins fa dues dècades es consideraven llocs ideals per abocar-hi runa i escombraries, però ara al nostre país això és l'excepció, no la norma”.

No tot està guanyat

Actualment a Catalunya hi ha unes 3.000 zones humides. La majoria són ecosistemes d'alta muntanya. Només uns tres centenars són objecte de gestió per part de l'administració, ja que la resta es manté de manera natural. La llei d'espais naturals i el pla d'espais d'interès natural configuren el marc legal de protecció, “i si són zones que estan dins de parcs naturals la protecció queda reforçada”. Segons el director general de Medi Natural, l'acció de l'administració i el canvi de mentalitat col·lectiva han permès “una millora general en la qual no només no s'han perdut zones humides sinó que també se n'han recuperat amb molt bona acceptació social, com és el cas de l'estany d'Ivars, al Pla d'Urgell”.

El vicepresident de Depana creu que el marc legal és vàlid, tot i que pensa que “això no sempre implica que es porti a terme una protecció real a través d'un pla de gestió efectiu”. José García Moreno subratlla que “en alguns espais no s'estableixen línies clares sobre el que es pot fer i el que no”. Posa com a exemple el cas del delta del Llobregat, que pateix el setge de la

pressió humana a conseqüència de la seva proximitat a Barcelona.

“Periòdicament –recorda García Moreno– sorgeixen notícies que ens fan adonar que el delta del Llobregat està en el punt de mira de l'ocupació més destructiva, com quan el Barça volia fer un parc lúdic prop de la reserva del Remolar-Filipines, o més recentment amb l'anunci de la possible construcció d'un macrocomplex d'oci per part d'uns inversors internacionals en uns terrenys al costat de l'aeroport”. Encara que aquests projectes no s'arribin a materialitzar, el vicepresident de Depana creu que el sol fet que es plantejgin demostra que alguns sectors segueixen veient les zones humides com espais desaprovats, sense ser conscients del valor que tenen.

Les variacions climàtiques són l'altra gran amenaça. Un factor fonamental és el règim hídric que, si varia molt, pot tenir un impacte greu: “Un descens significatiu de la làmina d'aigua pot alterar completament la fauna i la vegetació”, afirma Josep Escorihuela. I afegeix que “caldrà estar molt atent els pròxims anys a les petites zones humides, que són les més fràgils i es poden veure molt afectades”.

El director general de Medi Natural i Biodiversitat de la Generalitat creu que és massa arriscat parlar de casos concrets, però reconeix que, davant situacions d'amenaça seriosa sobre aquests ecosistemes, l'administració haurà d'aportar solucions, “perquè la societat ens les reclamarà”.

La protecció internacional

“Extensions d'aiguamolls, pantans i torberes, o superfícies cobertes d'aigües, siguin de règim natural o artificial, permanents o temporals, estancades o corrents, dolces, salobres o salades, incloses les extensions d'aigua marina la profunditat de les quals en marea baixa no excedeixi els sis metres”. Aquestes són les zones humides que considera el Conveni de Ramsar –el tractat internacional que es va signar el 2 de febrer del 1971 a la ciutat de Ramsar (Iran) per part de 18 estats– amb la finalitat de mantenir les característiques ecològiques de les zones humides i planificar-ne un ús racional i sostenible. El Conveni va entrar el vigor el

1975. Actualment un total de 160 països formen part del conveni (Espanya s'hi va adherir el 1982). En total hi ha designades 1.976 zones humides d'importància internacional, que són proposades per cada país, amb una superfície total superior als 190 milions d'hectàrees. Espanya en té 68, de les quals només quatre són catalanes: el Parc Nacional d'Aiguastortes i Estany de Sant Maurici, el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, l'estany de Banyoles i el delta de l'Ebre. Fa dos anys l'organització Depana va publicar un document en què proposava incloure fins a 18 zones humides catalanes més per intensificar-ne la protecció.